

Отже зважаючи на все вище сказане можна вважати, що гіпотеза доведена та поставлені задачі виконано.

Отримані у дослідженні результати плануємо використовувати у подальшій діяльності.

Список використаних джерел

1. Дормашев Ю.Б. Психология внимания /Ю. Б. Дормашев, В.Я Романов. М., 1995. – 347 с.
2. Хрестоматия по вниманию Под редакцией А.Н.Леонтьева /А.Н.Леонтьев, А.А. Пузырся, В.Я.Романова – М., 1976. – 296 с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология : Учеб. пособие для вузов /Анатолий Геннадьевич Маклаков – СПб: «Питер», 2010. –582с.
4. Мухина В.С. Возрастная психология/ В.С.Мухина. – М.,1997. – 401 с.
5. Г.В.Разумова Особенности внимания младших школьников// Начальная школа: плюс до и после. – 2005. – №4. –С.35—38.
6. Рогов Е.И.Настольная книга практического психолога в образовании /Евгений Иванович Рогов. – М.: «Владос», 1996. – 528с.

Москаленко К.О.

Мотивація навчання у вищі

Як ми знаємо, все у світі взаємопов'язане, а отже, зміна якогось одного явища може призвести до суттєвих змін у інших сферах життєдіяльності суспільства. А якщо ця сфера була суттєвою, то, напевне, і змін треба чекати глобальних. Під час пошуку матеріалу до даної теми, було знайдено значну кількість літератури, що досліджувала мотиви навчання, мотивацію вступу до ВНЗ, рекомендації щодо посилення цієї мотивації. У чому причини такої зацікавленості? Напевно, у високій актуальності цієї теми, недостатній її вивченості і, звісно, важливості. Молоді люди, що входять до категорії студентства, є нічим іншим як майбутнім нашої країни, її «золотою основою» та фундаментом, на якому розвиватимуться сила і могутність, передові технології і духовна наповненість країни. Тим часом, сучасну ситуацію розвитку можна охарактеризувати лише зростом соціально-економічних і політичних проблем, втратою життєвих цінностей і орієнтирів, що в свою чергу впливає і на мотивацію навчання у вищі. Тяжке положення системи освіти призвели до зміни мотивів вступу у вищі навчальні заклади. Цінності знань, умінь та навичок підмінено бажанням отримання диплому. Це свідчення не лише позитивної, а й негативної мотивації навчання.

Як відомо, успішність навчальної діяльності значною мірою залежить від сформованості навчальної мотивації. Відсутність належних мотивів учіння призводить до відставання у засвоєнні знань. А що як не знання є двигуном прогресу? Рівень розвитку мотиваційної сфери студента залежить від способів, вимог і засобів вузівського навчання, розуміння особистого сенсу учіння, предметно-рефлексивного відношення до навчання, суб'єктивної активності та

суб'єктивного відношення. Глибинне пізнання та розуміння мотиваційної сфери може забезпечити успіх, направити активність особистості студента у необхідне русло її розвитку.

Мотивація до навчання – це система природних, соціальних і особистісних чинників, що спонукають студента відвідувати інститут, виконувати його вимоги, включаючись у процес навчання, докладати зусиль для подолання труднощів, реалізовувати у процесі навчання власні схильності, розвивати здібності, брати участь у навчальному спілкуванні тощо [5].

Проблему мотивації вивчали такі вчені, як Є.Ільїн, О.Леонт'єв, С.Рубінштейн, В.Шпалінський, Д.Аткінсон, А.Маслоу, Д.Халл, Х.Хекхаузен. У навчальній діяльності їй також приділяли увагу такі дослідники, як М.Алексєєв, Л.Божович, А.Маркова, Г.Саранцев, Г.Щукіна, Г.Розенфельд, Л.Фрідман [2], [3]. Зокрема Г.Розенфельд, наприклад, створив наступну класифікацію мотивів навчання: навчання заради навчання; навчання без особистісних інтересів та зиску; навчання заради успіху або через побоювання; навчання за примусом або під тиском; навчання, яке базується на поняттях та моральних зобов'язаннях або на загальновідомих нормах; навчання для досягнення цілі у повсякденному житті; навчання, яке базується на соціальних цілях, вимогах та цінностях [цит. по 2].

П.М.Якобсон пов'язував позитивну мотивацію із самим процесом учбової діяльності, а негативну із такими намірами студента, які можуть виникнути у тому разі, якщо навчання здійснюється без інтересу до отримання освіти або ж за примусом. Мотиви учбової діяльності він поділяв на:

1. «Негативні» мотиви, викликані усвідомленням певних незручностей і неприємностей, які можуть виникнути у тому разі, якщо він не буде вчитися – погрози і незадоволення батьків і т.д. Це навчання без інтересу як до отримання освіти, так і до відвідування самого навчального закладу. Звісно, цей мотив не може привести до успіхів у навчанні, і його виконання потребує насилля над собою;

2. Мотиви, пов'язані із позаучбовою ситуацією, яка має позитивний вплив на навчання: почуття обов'язку, в т. ч. стати повноцінним громадянином, бути корисним своїй країні, сім'ї. У студента немає інтересу до учбової діяльності, але є розуміння, що без знань у майбутньому не вдасться досягнути бажаного положення.

3. Мотиви, пов'язані з самим процесом учбової діяльності. Спонукає до навчання потреба у знаннях, допитливість, прагнення дізнатися нове [1], [6].

М.М.Ліпкин, А.Н.Яковлева досліджували залежність успішності учбової діяльності від мотивації. А.К. Маркова – стійкість учбової мотивації [4]. Тож як бачимо, досить актуальною проблемою сучасної освіти є побудова такого процесу учіння, який міг би бути основою формування мотиваційної сфери студента. Чому? Бо структура мотивів студента, сформована у час навчання, стає стрижнем особистості майбутнього фахівця. А отже, розвиток позитивних навчальних мотивів – невід'ємна складова частина виховання особистості студента.

Ітак, **об'єктом** нашого дослідження є мотиваційна сфера студента. **Предметом** – мотивація навчання у вищому навчальному закладі. **Мета:** дослідити мотивацію навчання студентів у виші та розробити рекомендації щодо перетворення негативної мотивації у позитивну, яка б сприяла зацікавленості студентів у отриманні освіти та спонукала до успіхів у навчанні. **Гіпотеза:** провідною мотивацією навчання у виші є отримання диплому, на другому місці – оволодіння професією і на третьому – здобуття знань.

Як відомо, у розмаїтті мотивів, які спонукають студента вчитися, найголовнішими є, звичайно, потяг до знань та інтерес до процесу їхнього здобуття. У той же час, він перебуває одночасно під впливом комплексу різних мотивів, одні з яких є домінантними, інші – другорядними, одні – усвідомленими, другі – неусвідомленими. Мотив розкриває для людини психологічний зміст, сенс і значущість її дій, він лежить в основі накреслення нею цілей діяльності. Навчання у вищому закладі являє собою налагоджений процес, який сприяє накопиченню студентами великого об'єму інформації та оволодінню професійними вміннями і навичками. З метою визначення ступеню усвідомленості студентами важливості формування відповідального ставлення до навчання було проведено дослідження.

У дослідженні брали участь студенти 2-го курсу педагогічного факультету Криворізького державного педагогічного університету. Вибірка складала 40 студентів, віком 18-20 років (студенти-психологи та студенти факультету іноземних мов). Особливістю вибірки було, те, що до її складу переважно входили особи жіночої статі (70%). Дослідження проводилося на початку другого семестру (лютий 2011 року) за методикою Т.І.Льїної «Вивчення мотивації навчання у ВНЗ». Методика представляє із себе опитувальник з 50 тверджень, на які необхідно було відповісти згодою (знаком «+»), або незгодою («-»). Характерною особливістю даної методики було те, що для маскуванню мети («що власне вона визначає?») автор включив ряд фонових тверджень, які у подальшому обробці не підлягали. При обробці результатів, відповіді розподілялися за трьома шкалами: «Здобуття / засвоєння знань», «Оволодіння професією», «Отримання диплому». Бали, які було набрано за кожною шкалою, вказували на те, яка мотивація до навчання у студентів переважає.

У результаті проведення експерименту було отримано такі результати:

- у 42,5% досліджуваних переважав мотив отримання диплому ;
- у 40% - мотив здобуття знань;
- у 17,5% - мотив оволодіння професією.

Що свідчить про те, що 57,5% студентів зробили адекватний вибір професії і, власне, задоволені цим. 42,5% керувалися мотивом отримання диплому, що, в свою чергу, не спонукає їх до отримання знань і є «негативною» мотивацією у навчанні (за П.М.Якобсоном). Також, цікавим фактом є те, що більшість студентів на питання: «Які якості, з наявних у вас, більше всього заважають вам вчитися?», відповіли, що це присутність лінощів (60%),

невпевненості у собі та власних можливостях (15%), неуважність (7,5%), виснаженість, розсіяність, підвищена емоційність та любов до інтернету (по 2,5%). А на питання: «Які якості допомагають у навчанні?», – визначили: цілеспрямованість (15%), наполегливість (12,5%), совість та допитливість (7,5%), ті ж лінощі (7,5%), працелюбство й сила волі (5%), завзятість, натхнення, бажання та пристрасність (по 2,5%). Дані результатів експерименту представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Мотивація навчання у виші студентів 2-го курсу

Мотиви	Студенти (%)		Середній показник (%) (n=40)
	Факультет іноземних мов (n=20)	Педагогічний факультет (n=20)	
1.Здобуття знань	30	50	40
2. Оволодіння професією	10	25	17,5
3. Отримання диплому	60	25	42,5

З результатів, представлених у таблиці, можна побачити, що кожен із факультетів має свою специфіку. Для студентів з педагогічного факультету характерним є більше прагнення до здобуття знань та оволодінням основами професії, ніж отриманням диплому, що зумовлено специфікою самого факультету. Для студентів факультету іноземних мов на першому місці, навпаки, стоїть отримання диплому, і лише 40% керуються позитивними мотивами у навчанні. Надамо коротку характеристику нашим мотивам та їх впливу на мотиваційну сферу студента.

Шкала «Здобуття знань» характеризує студентів як таких, що прагнуть до накопичення знань, умінь та навичок, до розширення меж власного досвіду. Таким учням властива жага до пізнання нового, такого, що виходить за межі тільки професійного спрямування. Вони прагнуть пізнати і ті речі, які лежать і поза гранями дисципліни, приділяють багато часу самовихованню, що лише додає позитивного досвіду. Треба сказати, що така мотивація є найліпшою у навчанні, бо налаштовує студента на успіх та сприяє росту його професіоналізму.

Шкала «Оволодіння професією» характеризує студентів, які спрямовані на здобуття професійних знань, а також прагнуть сформувати у себе професійно-важливі якості. Це також позитивна мотивація у навчанні, але вона обмежена суто можливостями даної професії і не надає більш широкого кола знань, які б можна було застосувати як у тому ж навчанні, так і у подальшому

житті. Це шкала людей-практиків, що максимально підходять до власного майбутнього.

Шкала «Отримання диплому» характеризує тих студентів, які спрямовані на придбання диплому при формальному засвоєнні знань, шукають обхідних шляхів при здачі заліків та екзаменів. Зазвичай це студенти, які продовжили навчання, через престижність диплому про отримання вищої освіти, чи можливість подальшого спілкування з однолітками, чи за вимогами батьків. Звісно, така мотивація не сприяє становленню справжнього, дійсно кваліфікованого спеціаліста, не сприяє успішному засвоєнню знань, та й взагалі не говорить про те, що у майбутньому ця людина може бути корисною власному суспільству.

Як бачимо з отриманих даних, наша гіпотеза підтвердилася, хоча й частково. Дійсно, домінує все ж таки частка тих студентів, чия мотивація вступу до вищого навчального закладу є негативною, і така позиція, як відомо, не сприяє успішності їх навчання. Але частина студентів, які націлені на здобуття знань (40%) та хорошої кваліфікації (17,5) все ж таки достатньо велика (разом 57,5%) і, на наш погляд, при достатній увазі щодо цього процесу може у подальшому демонструвати позитивну динаміку.

Які ж рекомендації можна надати для переорієнтації власних мотивів у навчанні? А.І.Гебос виділяв такі фактори, які впливають на формування у студентів позитивного мотиву навчання:

- розуміння найближчих та кінцевих цілей освіти;
- усвідомлення теоретичної та практичної значимості засвоєваних знань;
- емоційна форма викладу учбового матеріалу;
- показ «перспективних ліній» у розвитку наукових понять;
- професійна спрямованість учбової діяльності;
- вибір завдань, які створюють проблемні ситуації у структурі учбової діяльності;
- наявність допитливості та «пізнавального психологічного клімату» в учбовій групі [1].

Результати дослідження М.М. Ліпкіна та Н.В. Яковлева продемонстрували, що хорошій успішності у виші сприяє поєднання високих рівнів пізнавального і змагального мотивів, тоді як переважання аверсивних тенденцій при одночасно низькому рівні змагального мотиву приводить до низьких результатів навчання. Ю.М.Орлов зазначав: «...найбільший вплив на академічні успіхи надає підсвідома потреба у поєднанні з високою потребою в досягненнях» [цит. по 3].

Звісно, для цього необхідно, щоб професія, яку обирає студент була йому дійсно близькою і цікавою. Вона має відповідати здібностям і можливостям, бажанням та прагненням, не залежати від таких факторів, як престижність, доступність, кваліфікованість викладачів і, власне, їх особистісних характеристик та якостей, не будуватися на романтичних уявленнях. Треба пам'ятати, що та професія, яку ми обрали, буде частиною нашого життя. Від того, наскільки ми вмотивовані у її успіху, у успішності нас, як частини

великого, буде залежати наше майбутнє, задоволеність життям, власною самоактуалізацією у ньому. Чи готові ми до звершень? Чи готові ми бути власним майбутнім? Для цього необхідно починати з малого... То чи вмотивовані ви на здобуття знань заради успішного майбутнього?..

Список використаних джерел

1. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы: Учебное пособие/Евгений Павлович Ильин. – СПб.: Питер, - 2006. – 512с. (Серия «Мастера психологии»).
2. Феодосеев С.Є. Проблеми мотивації навчальної діяльності // Вісник Міжнародного дослідного центру: «Людина: мова, культура», - К., 2008. – Т.18. – С.76-83.
3. Кузьменко Н.В. Формування професійної мотивації студентів// Педагогіка вищої та середньої школи: Зб.наук.праць// редкол. Буряк В.К., Кондрашова Л.В., Штельмах Г.Б. – Кр.Ріг, 2010. – Вип.27. – С.191-196.
4. Изучение мотивов учебной деятельности студентов// Практикум по возрастной психологии под ред. Л.А.Головей, Е.Ф.Рыбалко. - СПб: РЕЧЬ, - 2008. – С.491-500.
5. Р.И.Цветкова. Мотивационная сфера личности студента: условия и средства её формирования // Психология, наука и образование/Раиса Ивановна Цветкова. - 2006.- №4. – С.76-81.
6. Руденко Н.Н., Шишкина О.Н., Смирнова И.И. Исследование мотивов учебной деятельности студентов// Педагогіка вищої та середньої школи. – Кр.Ріг, 2004. – Вип.9. – С.45-47.

Пасічна М.А.

Мотивація навчальної діяльності у студентів третього року навчання

Передумовою нашого дослідження є неадекватне відношення студентів вузів до навчання, яке спостерігається протягом останнього періоду. На жаль, у наш час цінність вищої освіти як способу отримати глибокі знання і стати висококваліфікованим фахівцем різко знизилася. Навпаки, все частіше провідною серед студентів стає мотивація набувати освіти заради диплома. Дуже багато студентів реально не усвідомлюють мети свого навчання у вузі і називають різні мотиви здобування освіти. Саме про цю різноманітність мотивів і піде мова.

Актуальність роботи полягає у тому, що дане дослідження не обмежується обсягом даної статті, тому що час постійно міняється, а це означає, що постійно міняються і цінності молоді, а разом з ними - і мотиви здобування освіти. Проблема, що розглядається нами, буде актуальною завжди. Але нашим завданням буде вивчення її на сучасному етапі. Дана робота має і певне практичне значення.

Перш за все, визначимо, що є предметом нашого дослідження.

Мотивація - це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, задають кордони і форми діяльності і